

ROZSUDEK SOUDNÍHO DVORA (prvního senátu)

21. února 2013(*)

„Životní pojištění – Roční daň, které podléhají pojišťovací transakce – Směrnice 2002/83/ES – Článek 1 odst. 1 písm. g) a Článek 50 – Pojem ‚žlenský stát závazku‘ – Pojišťovna usazená v Nizozemsku – Pojistník, který uzavřel pojišťovací smlouvu v Nizozemsku a po uzavření smlouvy přemístil své obvyklé bydliště do Belgie – Volný pohyb služeb“

Ve věci C-243/11,

jejímž předmětem je žádost o rozhodnutí o předběžné otázce na základě článku 267 SFEU, podaná rozhodnutím rechtbank van eerste aanleg te Brussel (Belgie) ze dne 6. května 2011, došlým Soudnímu dvoru dne 20. května 2011, v řízení

RVS Levensverzekeringen NV

proti

Belgische Staat,

SOUDNÍ DVŮR (první senát),

ve složení A. Tizzano, předseda senátu, A. Borg Barthet, M. Ilešič, E. Levits (zpravodaj) a J.-J. Kasel, soudci,

generální advokátka: J. Kokott,

vedoucí soudní kanceláře: M. Ferreira, vrchní rada,

s přihlédnutím k písemné části řízení a po jednání konaném dne 14. června 2012,

s ohledem na vyjádření předložená:

- za RVS Levensverzekeringen NV S. Lodewijckx a A. Claesem, advocaten,
- za belgickou vládu M. Jacobs a J. C. Halleuxem, jako zmocněnci,
- za estonskou vládu M. Linntam, jako zmocněnkyní,
- za rakouskou vládu C. Pesendorfer, jako zmocněnkyní,
- za Evropskou komisi N. Yerrell, jakož i K.-P. Wojcikem a F. Wilmanem, jako zmocněnci,

po vyslechnutí stanoviska generální advokátky na jednání konaném dne 6. září 2012,

vydává tento

Rozsudek

1 Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce se týká výkladu čl. 1 odst. 1 písm. g) a článku 50 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2002/83/ES ze dne 5. listopadu 2002 o životním

pojištění (Úř. vst. L 345, s. 1; Zvl. vyd. 06/06, s. 3), jakož i články 49 SFEU a 56 SFEU.

2 Tato žádost byla předložena v rámci sporu mezi společností RVS Levensverzekeringen NV (dále jen „RVS“) a Belgickým státem týkajícího se odvodňovací roční daně ze smluv o životním pojištění.

Právní rámec

Unijní právo

3 Směrnice 2002/83 byla s účinností k 1. listopadu 2012 zrušena směrnicí Evropského parlamentu a Rady 2009/138/ES ze dne 25. listopadu 2009 o přístupu k pojišťovací a zajišťovací činnosti a jejím výkonu (Solventnost II) (Úř. vst. L 335 s. 1). Spor v povodním řízení se však nadále řídí směrnicí 2002/83.

4 Třetí bod odvodňovací směrnice 2002/83 zní následovně:

„Je třeba dotvořit vnitřní trh v přímém životním pojištění ohledně práva usazování a volného pohybu služeb v členských státech, aby životní pojišťovny se sídlem ve Společenství mohly snadněji kryt závazky uvnitř Společenství a aby se pojistníci mohli obracet nejen na pojistitele usazené v jejich vlastní zemi, ale také na pojistitele se sídlem ve Společenství a usazené v jiných členských státech.“

5 Třináctý bod odvodňovací uvedené směrnice stanoví:

„Z praktických důvodů je při definování poskytování služeb vhodné brát v úvahu jak provozovnu pojišťovny, tak místo, kde má být kryt závazek. Je proto také třeba definovat závazek. [...]“

6 Padesátý pátý bod odvodňovací směrnice 2002/83 stanoví:

„V některých členských státech nepodléhají pojišťovací transakce žádné formě nepřímého zdanění, ve většině členských států se však uplatňují zvláštní daně a jiné formy poplatků. Struktury a sazby těchto daní a poplatků se značně liší mezi členskými státy, ve kterých jsou uplatňovány. Je vhodné odstranit stávající rozdíly vedoucí k narušení hospodářské soutěže v pojišťovnictví mezi členskými státy. Až do další harmonizace může tuto otázku vyřešit použití daňových systémů a dalších forem poplatků členskými státy, ve kterých došlo k převzetí závazků, a členské státy zabezpečí, že budou přijata opatření k zajištění toho, aby byly tyto daně a poplatky vybírány.“

7 Článek 1 odst. 1 uvedené směrnice stanoví:

„Pro účely této směrnice se:

[...]

d) ‚závazkem‘ se rozumí závazek představený jedním z druhů pojištění nebo operací uvedených v článku 2;

[...]

g) ‚členským státem závazku‘ se rozumí členský stát, ve kterém má pojistník obvyklé bydliště, nebo je-li pojistník právnickou osobou, členský stát, kde se nachází provozovna této právnické osoby, ke které se smlouva vztahuje;

h) ‚členským státem poskytování služeb‘ se rozumí členský stát závazku, pokud je závazek

kryt pojišťovnou nebo pobožkou nacházející se v jiném členském státě;

[...]

8 Článek 32 téže směrnice stanoví:

„1. Rozhodným právem pro smlouvy o činnostech uvedených v této směrnici je právo členského státu závazku. Avšak pokud to právo tohoto státu umožňuje, mohou si strany zvolit právo jiné země.

2. Pokud je pojištitel fyzickou osobou a má obvyklé bydliště v jiném členském státě, než jehož je státním příslušníkem, mohou si strany zvolit právo členského státu, jehož je státním příslušníkem.

[...]

9 Článek 36 směrnice 2002/83, nadepsaný „Informace pro pojištitelky“, stanoví:

„1. Před uzavřením pojistné smlouvy musí být pojištiteli sděleny alespoň informace uvedené v příloze III bod A.

2. Pojištitel musí být po celou dobu trvání smlouvy informován o všech změnách týkajících se informací uvedených v příloze III bod B.

[...]

10 Článek 41 uvedené směrnice, nadepsaný „Volný pohyb služeb: předem učiněné oznámení domovskému členskému státu“, zní takto:

„Každá pojišťovna, která zamýšlí poprvé provozovat činnost v jednom nebo více členských státech v rámci volného pohybu služeb, o tom nejprve informuje příslušné orgány domovského členského státu a uvede povahu závazků, které hodlá kryt.“

11 Článek 50 směrnice 2002/83, obsažený v hlavě IV nadepsané „Ustanovení týkající se práva usazování a volného pohybu služeb“, a nadepsaný „Zdanění pojistného“, stanoví:

„1. Aniž je dotčena další harmonizace, podléhá každá pojistná smlouva výhradně nepřímým daním a daním obdobným poplatkům z pojistného v členském státě závazku [...]

2. Rozhodným právem smlouvy podle článku 32 zůstává nedotčen použitelný daňový režim.

3. Až do budoucí harmonizace uplatňuje každý členský stát na pojišťovny kryjící závazky nacházející se na jeho vlastním území [pojišťovny přijímající závazky na jeho vlastním území] své vnitrostátní předpisy pro opatření, která mají zajistit výběr nepřímých daní a parafiskálních poplatků splatných podle odstavce 1.“

Belgické právo

12 Článek 173 zákoníku o různých odvodech a daních (dále jen „CDTD“) stanoví:

„Pojistné operace podléhají roční dani, pokud se pojištěné riziko nachází v Belgii.

Má se za to, že se riziko pojistné operace nachází v Belgii, pokud má pojistník své obvyklé bydliště v Belgii nebo, v případě, že je pojistník právnickou osobou, pokud se místo usazení této právnické osoby, na kterou se vztahuje smlouva, nachází v Belgii.

[...]

Provozovnou ve smyslu odst. 2 se rozumí hlavní provozovna právnické osoby a jakákoli jiná trvalá přítomnost této právnické osoby nezávisle na její formě.“

13 Článek 175/3 CDTD stanoví:

„Pro smlouvy o životním pojištění, by jsou vázány na určitý fond, a pro dohody o doživotním důchodu nebo dočasném důchodu, které byly uzavřeny fyzickou osobou, se daň snižuje na 1,10 %.“

Pojem „životní pojištění“ označuje pojištění osoby, u kterého je vyplácena pevná částka a vznik pojistné události závisí výlučně na tom, jak dlouho osoba žije.“

14 Článek 176/1 CDTD stanoví, že dlužná daň se vypočte z celkové částky pojistného, příspěvků oprávněných osob a zaměstnavatele, zvýšených o náklady, které mají být zaplacený nebo uhrazeny v průběhu zdaňovacího roku pojistníky nebo oprávněnými osobami a jejich zaměstnavateli.

Spor v původním řízení a předběžné otázky

15 RVS je nizozemská pojišťovna, která v Belgii nemá hlavní provozovnu, obchodní zastoupení, pobočku, zástupce ani místo činnosti. RVS uzavřela smlouvy o životním pojištění s několika osobami, které měly k datu podpisu pojistné smlouvy své bydliště v Nizozemsku, avšak poté se přestěhovaly do Belgie.

16 Spor mezi RVS a belgickou daňovou správou se týká otázky, zda se roční daň ve výši 1,10 % z pojistných operací fyzických osob zavedená s účinností od 1. ledna 2006 vztahuje i na smlouvy o životním pojištění uzavřené u pojišťovatele usazeného v Nizozemsku, který nemá v Belgii provozovnu, pokud měl pojistník k datu podpisu pojistné smlouvy bydliště v Nizozemsku, avšak poté se odstěhoval do Belgie.

17 Po dohodě s Belgickým státem RVS dne 29. ledna 2009 „s výhradou“ předložila přiznání k roční dani z pojišťovacích operací za účetní roky 2006 a 2007, v němž uvedla pojistné ve výši 801 178 eur za rok 2006 a ve výši 702 636 eur za rok 2007. Belgická daňová správa jí tedy vyměřila daň ve výši 8 813 eur za účetní rok 2006 a ve výši 7 729 eur za účetní rok 2007, které RVS opět s výhradou uhradila dne 4. února 2009.

18 RVS měla za to, že uvedenou daň není povinna uhradit, a proto dne 16. března 2009 předložila daňové správě žádosti o její vrácení, které tato zamítla rozhodnutím ze dne 1. září 2009 jako neopodstatněné.

19 RVS podala dne 30. dubna 2010 proti tomuto rozhodnutí žalobu k předkládajícímu soudu.

20 Účastníci původního řízení před uvedeným soudem se rozcházejí v otázce výkladu čl. 1 odst. 1 písm. g) a článku 50 směrnice 2002/83, a konkrétně v otázce, zda má být obvyklé bydliště pojistníka určováno k datu přijetí závazku či k datu platby pojistného.

21 Za těchto podmínek se rechtbank van eerste aanleg te Brussel rozhodl přerušit řízení a

položít Soudnímu dvoru následující předběžné otázky:

1) Musí být článek 50 směrnice 2002/83 [...] vykládán tak, že brání vnitrostátní právní úpravě, jako je úprava v článku 173 a v článku 175/3 [CDTD], podle kterých podléhají pojišovací transakce (včetně životního pojištění) roční dani, pokud se riziko nachází v Belgii, zejména pokud má pojistník obvyklé bydliště v Belgii nebo v případě, že je pojistník právnická osoba, pokud se místo usazení této právnické osoby, na kterou se vztahuje smlouva, nachází v Belgii, aniž je zohledněno bydliště pojistníka v okamžiku uzavření smlouvy?

2) Brání zásady práva Společenství vyplývající z článků 49 [SFEU] a 56 [SFEU] týkající se odstranění překážek volného pohybu osob a služeb mezi členskými státy Společenství vnitrostátní právní úpravě, jako je úprava v článku 173 a článku 175/3 [CDTD], podle kterých pojišovací transakce (včetně životního pojištění) podléhají roční dani, jestliže se riziko nachází v Belgii, zejména jestliže má pojistník obvyklé bydliště v Belgii, nebo pokud je pojistník právnická osoba, jestliže se místo usazení této právnické osoby, na kterou se vztahuje smlouva, nachází v Belgii, aniž je zohledněno bydliště pojistníka v okamžiku uzavření smlouvy?“

K předběžným otázkám

K první otázce

22 Podstatou první otázky předkládajícího soudu je, zda musí být článek 50 směrnice 2002/83 vykládán v tom smyslu, že brání tomu, aby členský stát vybíral nepřímo daň z pojistného za životní pojištění zaplaceného pojistníky, fyzickými osobami s obvyklým bydlištěm v tomto členském státě, pokud byly dotčené pojistné smlouvy uzavřeny v jiném členském státě, v němž měli uvedení pojistníci k datu uzavření smlouvy své obvyklé bydliště.

23 V souladu s ustálenou judikaturou je třeba pro výklad ustanovení unijního práva vzít v úvahu nejen jeho znění, ale i jeho kontext a cíle sledované právní úpravou, jejíž je součástí (viz zejména rozsudky ze dne 17. listopadu 1983, Merck, 292/82, Recueil, s. 3781, bod 12; ze dne 14. června 2001, Kvaerner, C-191/99, Recueil, s. I-4447, bod 30; ze dne 1. března 2007, Schouten, C-34/05, Sb. rozh. s. I-1687, bod 25, a ze dne 19. července 2012, ebookers.com Deutschland, C-112/11, bod 12)

24 Směrnice 2002/83 byla, jak vyplývá z jejího číselného bodu odvodnění, přijata s ohledem na nutnost dotvořit vnitřní trh v přírodním životním pojištění ohledně práva usazování a volného pohybu služeb v členských státech, aby životní pojiškovny se sídlem v Unii mohly snadno být kryty závazky uvnitř Unie a aby se pojistníci mohli obracet nejen na pojistitele usazené v jejich členském státě, ale také na pojistitele se sídlem v Unii a usazené v jiných členských státech.

25 Nepřímo zdanění operací životního pojištění není v souhlasnosti s předmetem harmonizace na unijní úrovni, což uvádí i padesátý pátý bod odvodnění směrnice 2002/83, a proto v některých členských státech nepodléhají pojišovací transakce žádné formě nepřímého zdanění, zatímco v jiných se uplatňují zvláštní daně a jiné formy poplatků, jejichž struktura a sazba se značně liší.

26 Z téhož bodu odvodnění plyne, že unijní zákonodárce přijal směrnici 2002/83, aby zabránil tomu, že stávající rozdíly naruší hospodářskou soutěž v pojišovníctví mezi členskými státy, a byl toho názoru, že do další harmonizace může tuto otázku vyřešit použitím daňových systémů a dalších forem poplatků stanovených členskými státy, v nichž došlo k převzetí závazků.

27 Článek 50 směrnice 2002/83, který se nachází v hlavě IV směrnice, jež obsahuje ustanovení týkající se svobody usazování a volného pohybu služeb, tak v odst. 1 stanoví, že každá pojistná smlouva podléhá výhradně nepřímým daním a daním obdobným poplatkům z pojistného v

ženském státě závazku, aniž je dotčena další harmonizace. Ženský stát závazku je v souladu s čl. 1 odst. 1 písm. g) této směrnice vymezen jako ženský stát, v němž má pojistník obvyklé bydliště, jde-li o pojistníka-fyzickou osobu.

28 RVS a estonská vláda v tomto ohledu v podstatě tvrdí, že čl. 50 odst. 1 směrnice 2002/83 ve spojení s jejím čl. 1 odst. 1 písm. g) musí být vykládán v tom smyslu, že ženským státem závazku je ženský stát, v němž má pojistník obvyklé bydliště k datu uzavření smlouvy o životním pojištění, a že po přestěhování uvedeného pojistníka do jiného ženského státu, aniž jeho pojistná smlouva zanikla, se uvedený ženský stát závazku nemění. Pokud jde o tuto situaci, vykládají tedy výraz „ženský stát závazku“ „staticky“.

29 Belgická a rakouská vláda, jakož i Evropská komise mají naopak za to, že ženský stát závazku se určuje k datu zaplacení pojistného, z něhož má být odvedena daň. Tyto vlády, jakož i Komise upřednostňují „dynamický“ výklad uvedeného výrazu.

30 V tomto ohledu je nejdříve nutno uvést, že čl. 1 odst. 1 písm. g) směrnice 2002/83, obsahující definici „ženského státu závazku“ ve smyslu této směrnice, nedefinuje datum, k němuž má být určeno obvyklé bydliště pojistníka, a neupřesňuje ani to, zda mohou mít faktické změny v místě obvyklého bydliště pojistníka, k nimž došlo za trvání smlouvy o životním pojištění, vliv na definici ženského státu závazku.

31 Článek 50 odst. 1 směrnice 2002/83 rovněž neupřesňuje, že má být zohledněno obvyklé bydliště pojistníka k datu uzavření pojistné smlouvy, a nestanoví ani jiné relevantní datum pro účely určení ženského státu, který má pravomoc podrobit pojistnou smlouvu nepřímým daním a parafiskálním poplatkům po celou dobu jejího trvání, aťkoli za trvání této smlouvy případně došlo ke změně obvyklého bydliště pojistníka.

32 Analýza znění čl. 50 odst. 1 směrnice 2002/83 ve spojení s čl. 1 odst. 1 písm. g) této směrnice totiž umožňuje pouze dospět k závěru, že obvyklé bydliště pojistníka je relevantním kritériem pro účely určení ženského státu, který má pravomoc podrobit pojistnou smlouvu nepřímým daním a parafiskálním poplatkům.

33 Jak správně uvádí Komise, obvyklé bydliště pojistníka je svou povahou kritérium, které se může měnit, a to zejména u takové dlouhodobé smlouvy, jako je smlouva o životním pojištění.

34 Volba takového kritéria a skutečnost, že v čl. 50 odst. 1 směrnice 2002/83 není na obvyklé bydliště pojistníka odkazováno v souvislosti s datem uzavření pojistné smlouvy či jiným relevantním datem, proto svědčí ve prospěch tzv. „dynamického“ výkladu tohoto ustanovení.

35 Pokud jde dále o obecnou systematiku směrnice 2002/83, je nutno zaprvé konstatovat, že z analýzy čl. 50 odst. 3 této směrnice vyplývá, že ženský stát, který má zdaňovací pravomoc, uplatňuje své vnitrostátní předpisy pro opatření, která mají zajistit výběr předmětných nepřímých daní. Toto ustanovení však neumožňuje posoudit, jakým způsobem se tento příslušný ženský stát určuje.

36 Na rozdíl od toho, co tvrdí RVS, totiž skutečnost, že uvedené ustanovení v některých jazykových zněních, jako je francouzské a nizozemské znění, používá pro účely určení pojištění, na které příslušný ženský stát uplatní uvedená opatření, výraz „pojišťovny kryjící závazky nacházející se na jeho vlastním území [pojišťovny přijímající závazky na jeho vlastním území]“, neumožňuje dospět k závěru, že se daňová pravomoc určuje k datu podpisu pojistné smlouvy.

37 Vedle okolností, že formulace užitá v uvedených zněních může být vyložena různě, jelikož

může označovat jak podepsání pojistné smlouvy, tak místo, kde se nacházejí závazky – což uvedla generální advokátka v bodě 40 svého stanoviska – jsou s výkladem navrhovaným společností RVS v rozporu i jiná jazyková znění, například anglické. Toto znění, které jednoznačně označuje pojišťovny kryjící závazky nacházející se v určitém členském státě, neodkazuje na uzavírání či podepsání pojistné smlouvy.

38 Pokud jde zadruhé o čl. 32 odst. 1 směrnice 2002/83 uváděný RVS a estonskou vládou, podle něhož je rozhodným právem pro smlouvy o činnostech uvedených v této směrnici právo členského státu závazku, je nutno uvést, že toto ustanovení lze sice skutečně vykládat v tom smyslu, že rozhodné právo se nemění, umístí-li pojistník své obvyklé bydliště, avšak tato okolnost neznámá, že je tímto způsobem nutno vykládat i čl. 50 odst. 1 uvedené směrnice.

39 Jak bylo uvedeno v bodě 30 tohoto rozsudku, definice „členského státu závazku“ obsažená v čl. 1 odst. 1 písm. g) směrnice 2002/83 neupřesňuje příslušné datum, kterému se určuje obvyklé bydliště pojistníka. Jak uvedla generální advokátka v bodě 43 svého stanoviska, relevantní datum není součástí definice výrazu „členský stát závazku“, a proto lze tento výraz definovat různě v závislosti na ustanovení, v němž je užit.

40 Článek 50 odst. 2 směrnice 2002/83 kromě toho stanoví, že použitelný daňový režim zůstává nedotčen rozhodným právem podle článku 32, což prokazuje, jak uvedla generální advokátka v bodě 45 svého stanoviska, že rozhodné právo a použitelný daňový režim jsou na sobě nezávislé.

41 Zatímco estonská vláda tvrdí, že článek 41 směrnice 2002/83, podle něhož každá pojišťovna, která zamýšlí poprvé provozovat činnost v jednom nebo více členských státech v rámci volného pohybu služeb, o tom nejprve informuje kontrolní orgány domovského členského státu a uvede povahu rizik a závazků, které hodlá krýt, neumožňuje tzv. „dynamický“ výklad výrazu „členský stát závazku“. Pokud by se totiž pro účely určení obvyklého bydliště pojistníka muselo vycházet z data zaplacení pojistného, mohlo by podle ní dojít k tomu, že pojišťovna bude v rámci volného pohybu služeb vykonávat činnost v jiném členském státě než členském státě původu a nebude si toho vědoma a nebude o tom informovat kontrolní orgány.

42 V tomto ohledu je nutno uvést, že v takové situaci, jako je situace dotčená v původním řízení, může okolnost, že je obvyklé bydliště pojistníka umístěno do jiného členského státu, než ve kterém je usazena pojišťovna, s níž byla uzavřena smlouva o životním pojištění, vést k tomu, že se na uvedenou situaci budou vztahovat ustanovení o volném pohybu služeb nezávisle na daňovém režimu použitelném na původní smlouvu. Ustanovení Smlouvy o FEU o volném pohybu služeb se totiž lze dovolávat již tehdy, jsou-li služby poskytovány státním příslušníkem jednoho členského státu na území jiného členského státu (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 28. října 1999, Vestergaard, C-55/98, Recueil, s. I-7641, bod 18).

43 Směrnice 2002/83 též v čl. 1 odst. 1 písm. h) stanoví, že členským státem poskytování služeb se rozumí členský stát závazku, pokud je závazek kryt pojišťovnou nacházející se v jiném členském státě. Z jiného bodu odvodněná této směrnice plyne, že z praktických důvodů se při definování poskytování služeb bere v úvahu jak provozovna pojišťovny, tak místo, kde má být kryt závazek.

44 Odpověď na otázku, do jaké míry se povinnosti plynoucí z článku 41 směrnice 2002/83 vztahují na pojišťovnu, která uzavřela smlouvu s pojistníkem, jehož obvyklé bydliště se nachází v jiném členském státě, než je stát, v němž je tato pojišťovna usazena, poněvadž pojistník za trvání smlouvy uvedené bydliště změnil, vyplývá z výkladu uvedeného článku 41 ve spojení s ustanoveními uvedenými v předchozím bodě, avšak nemá vliv na určení členského státu, který má pravomoc provést zdanění ve smyslu čl. 50 odst. 1 směrnice 2002/83.

45 Začtvrté je nutno konstatovat, že okolnost, že pojistník musí být v souladu s přílohou III bodem A směrnice 2002/83, na niž odkazuje čl. 36 odst. 1 této směrnice, informován o daném režimu použitelném na druh pojištění před uzavřením pojistné smlouvy, avšak o tomto režimu nemusí být informován po dobu trvání pojistné smlouvy, jak plyne z přílohy III bodu B směrnice 2002/83, na niž odkazuje čl. 36 odst. 2 této směrnice, neznamená, že čl. 50 odst. 1 uvedené směrnice nelze vyložit za pomoci tzv. „dynamického“ výkladu.

46 Je totiž nesporné, že v situaci, kdy neexistuje harmonizace na unijní úrovni, může členský stát kdykoli zavést či zrušit nepřímé zdanění pojistných operací či změnit sazbu daně nebo její základ. Článek 36 odst. 2 směrnice 2002/83 a její příloha III bod B ani nestanoví, že má být pojistník informován v případě takové změny v daném režimu téhož státu. I v případě, že bude čl. 50 odst. 1 uvedené směrnice vyložen za pomoci tzv. „statického“ výkladu, může pro pojistníka nastat situace, že se podstata povodně použitelného danového režimu změní, přičemž pojišťovna jej není povinna o takových změnách informovat.

47 Je tudíž nutno konstatovat, že znění čl. 50 odst. 1 směrnice 2002/83, jakož i jeho výklad ve spojení s ostatními ustanoveními této směrnice umožňuje oba výklady tohoto ustanovení a jeho rozsah je nutno určit hlavně s ohledem na cíle sledované uvedeným ustanovením, jakož i na směrnici 2002/83 jako celek.

48 Článek 50 odst. 1 směrnice 2002/83 stanoví, že každá pojistná smlouva podléhá výhradně nepřímým daním a daním obdobným poplatkům z pojistného v členském státě závazku, čímž přiznává pravomoc ke zdanění pojistného ze životního pojištění jedinému členskému státu, aby bylo zamezeno dvojímu zdanění takového pojistného.

49 Z judikatury Soudního dvora sice vyplývá, že takové přiznání pravomoci musí v co největší míře vycházet z materiálního a objektivního kritéria (v tomto smyslu viz výše uvedený rozsudek Kvaerner, bod 52), avšak nic nenasvědčuje tomu, že se pravomoc založená podle tohoto kritéria nesmí změnit po celou dobu trvání smlouvy.

50 Kritérium zvolené ve směrnici 2002/83 implikuje, že pravomoc členského státu vybírat nepřímé daně a daním obdobné poplatky z pojistného závisí na tom, zda mezi územím tohoto členského státu a pojistníkem existuje vazba v podobě obvyklého bydliště tohoto pojistníka.

51 Tzv. „statický“ výklad čl. 50 odst. 1 směrnice 2002/83 v důsledku upřednostňuje vazbu, která existovala k datu podpisu pojistné smlouvy, před stávající vazbou k datu zaplacení pojistného.

52 Jak uvádí RVS i belgická vláda, v případě nepřímých daní z pojistného nevede ke zdanění uzavření pojistné smlouvy, ale právě zaplacení pojistného.

53 Z toho plyne, že pravomoc zdanit pojistné by měl mít členský stát, k jehož území má pojistník k datu zaplacení tohoto pojistného vazbu v podobě obvyklého bydliště, a že je nutno přijmout tzv. „dynamický“ výklad čl. 50 odst. 1 směrnice 2002/83.

- 54 Toto zjištění není zpochybněno tím, že obvyklé bydliště pojistníka je nutno stanovit u každé platby pojistného.
- 55 I při opačném výkladu, kdy se obvyklé bydliště pojistníka určuje jen jednou k datu podpisu pojistné smlouvy, by totiž bylo při každé změně členského státu obvyklého bydliště pojistníka nutno k datu zaplacení pojistného určit, kde se nacházelo jeho obvyklé bydliště k datu uzavření pojistné smlouvy.
- 56 U dlouhodobých smluv, kterými smlouvy o životním pojištění mnohdy jsou, však může být obtížnější předložit důkazy o obvyklém bydlišti pojistníka k datu uzavření pojistné smlouvy než poskytnout důkazy o aktuální situaci tohoto pojistníka.
- 57 Článek 50 odst. 1 směrnice 2002/83 je dále nutno zkoumat též z hlediska jeho cíle, jímž je zabránit tomu, aby stávající rozdíly mezi daňovými režimy platnými v různých členských státech vedly k narušení hospodářské soutěže v pojišování mezi členskými státy.
- 58 Směrnice 2002/83 váže pravomoc zdaňovat pojistné na obvyklé bydliště pojistníka, čímž má zaručit, že smlouvy o životním pojištění nabízené pojistníkovi budou podléhat témuž daňovému režimu bez ohledu na to, v kterém členském státě je usazena pojišťovna, a že tedy výběr poskytovatele služeb životního pojištění nebude ovlivněn otázkou zdanění tohoto pojistného. Pojišťovny tak nejsou zvýhodněny či znevýhodněny více nebo méně příznivou daňovou situací v jejich domovském členském státě a mohou se účastnit hospodářské soutěže za rovnocenných podmínek jako pojišťovny usazené v členském státě obvyklého bydliště pojistníka.
- 59 Pouze tzv. „dynamický“ výklad čl. 50 odst. 1 směrnice 2002/83 však může zaručit takovou rovnost a zabránit narušení hospodářské soutěže tím, že zaručí, že stávající a případná nová smlouva bude podléhat témuž daňovému režimu.
- 60 Jak uvedla generální advokátka v bodech 67 a 70 svého stanoviska, navzdory omezené hospodářské soutěži mezi nabídkami nových pojistných smluv probíhá soutěž mezi stávajícími pojistnými smlouvami a smlouvami uzavřenými potenciálně s jinou pojišťovnou, jejichž prostřednictvím má pojistník změnit pojišťovnu. Možnost využívat po změně členského státu obvyklého bydliště nadále režim použitelný v členském státě, kde měl pojistník obvyklé bydliště k datu uzavření pojistné smlouvy, který je výhodnější než režim platný v členském státě, kde se nachází jeho nové obvyklé bydliště, je s to odradit pojistníka od toho, aby změnil pojišťovnu. V případě tzv. „dynamického“ výkladu čl. 50 odst. 1 směrnice 2002/83 však k takovému odrazení spojenému s daňovými úvahami nedochází.
- 61 Z toho plyne, že cíle sledované čl. 50 odst. 1 směrnice 2002/83 umožňují zohlednit změnu obvyklého bydliště pojistníka.
- 62 Dále je nutno ověřit, zda je takový výklad slučitelný s obecným cílem směrnice 2002/83. Jak bylo připomenuto v bodě 24 tohoto rozsudku, je jejím cílem dotvořit vnitřní trh v přírodním životním pojištění ohledně práva usazování a volného pohybu služeb v členských státech, aby životní pojišťovny se sídlem v Unii mohly snadněji krýt závazky uvnitř Unie a aby se pojistníci mohli obracet nejen na pojistitele usazené v jejich členském státě, ale také na pojistitele se sídlem v Unii a usazené v jiných členských státech.
- 63 Jelikož otázka tzv. „statického“ či „dynamického“ výkladu čl. 50 odst. 1 směrnice 2002/83 vyvstává v případě, že se členský stát obvyklého bydliště pojistníka k datu podpisu pojistné smlouvy liší od členského státu obvyklého bydliště k datu zaplacení pojistného, a v případě, že se pojišťovna nachází či se dříve nacházela v jiném členském státě, než je stát obvyklého bydliště

pojistníka, je třeba výklad tohoto ustanovení zkoumat z hlediska volného pohybu služeb.

64 V tomto ohledu je sice nutno připustit, že změna daňového režimu pojištění smlouvy z důvodu, že pojistník přemístil své obvyklé bydliště do jiného členského státu, než je členský stát, kde je usazena pojišťovna, s níž byla uzavřena smlouva, vede k dodatečným nákladům pro pojišťovnu, jelikož se tento subjekt musí seznámit s jinou daňovou úpravou a aplikovat ji, aťkoli se mohl rozhodnout, že v uvedeném členském státě nebude poskytovat pojišťovací služby.

65 Je však nutno zopakovat, jak bylo uvedeno v bodě 46 tohoto rozsudku, že při neexistenci harmonizace na unijní úrovni může členský stát kdykoli zavést či zrušit nepřímé zdanění pojistných smluv či změnit sazbu daně nebo její základ. I v případě, že bude čl. 50 odst. 1 uvedené směrnice vyložen za pomoci tzv. „statického“ výkladu, může pro pojišťovny nastat situace, že se na pojištění vybírané uvedenými podniky bude vztahovat nová daňová úprava, aťkoli se členský stát, který má pravomoc zdanit pojištění, nezmění.

66 Pokud jde o argument RVS a estonské vlády týkající se dodatečných nákladů a administrativních obtíží spojených s nutností zjišťovat členský stát obvyklého bydliště pojistníka po celou dobu trvání pojištění smlouvy, jakož i platnou daňovou úpravu v tomto členském státě, je nutno uvést, že notifikace pojišťovny ze strany pojistníka, který se přestěhoval, je obvykle stanovena nebo může být v každém případě smluvně sjednána. Povinnost zjišťovat platnou právní úpravu plyne mimoto jak z tzv. „statického“ výkladu čl. 50 odst. 1 směrnice 2002/83, tak z tzv. „dynamického“ výkladu tohoto ustanovení. Je-li pojištění poskytováno v rámci volného pohybu služeb a pojišťovna i pojistník opustili členský stát místa poskytnutí služeb, pojišťovna může mít také na základě tzv. „statického“ výkladu uvedeného ustanovení povinnost seznámit se s daňovým režimem členského státu, k němuž již nemá vazbu ani ona ani pojistník.

67 Pokud jde o riziko namítané estonskou vládou, tj. ukončení pojištění smlouvy v případě přestěhování pojistníka do jiného členského státu, než je členský stát, kde se nacházelo jeho obvyklé bydliště k datu uzavření smlouvy, toto riziko – za předpokladu že existuje – neplyne přímo z tzv. „dynamického“ výkladu čl. 50 odst. 1 směrnice 2002/83, ale z budoucího a hypotetického úkonu pojišťovny, a musí být tedy považováno za příliš nahodilé a nepřímé k tomu, aby mohlo mít vliv na výklad tohoto ustanovení.

68 Je tedy nutno dospět k závěru, že cíle spočívajících v zamezení dvojímu zdanění a narušení hospodářské soutěže lze lépe dosáhnout za pomoci tzv. „dynamického“ výkladu čl. 50 odst. 1 směrnice 2002/83, který je též slučitelný s obecným cílem této směrnice týkajícím se dotvoření vnitřního trhu v odvětví přímého životního pojištění, a to zejména z hlediska volného pohybu služeb.

69 Vzhledem k výše uvedenému je nutno na první otázku odpovědět tak, že článek 50 směrnice 2002/83 musí být vykládán v tom smyslu, že nebrání tomu, aby členský stát vybíral nepřímou daň z pojištění za životní pojištění zaplaceného pojistníky-fyzickými osobami s obvyklým bydlištěm v tomto členském státě, pokud byly dotyčné pojištění smlouvy uzavřeny v jiném členském státě, v němž měli uvedení pojistníci k datu uzavření smlouvy své obvyklé bydliště.

Ke druhé otázce

70 Vzhledem k odpovědi na první otázku není důvodné odpovídat na druhou otázku.

K nákladům řízení

71 Vzhledem k tomu, že řízení má, pokud jde o účastníky povodního řízení, povahu

incidenčního řízení ve vztahu ke sporu probíhajícímu před předkládajícím soudem, je k rozhodnutí o nákladech řízení příslušný uvedený soud. Výdaje vzniklé předložením jiných vyjádření Soudnímu dvoru než vyjádření uvedených účastníků řízení se nenahrazují.

Z těchto důvodů Soudní dvůr (první senát) rozhodl takto:

Článek 50 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2002/83/ES ze dne 5. listopadu 2002 o životním pojištění musí být vykládán v tom smyslu, že nebrání tomu, aby členský stát vybíral nepřímou daň z pojistného za životní pojištění zaplaceného pojistníky-fyzickými osobami s obvyklým bydlištěm v tomto členském státě, pokud byly dotyčné pojistné smlouvy uzavřeny v jiném členském státě, v němž měli uvedení pojistníci k datu uzavření smlouvy své obvyklé bydliště.

Podpisy.

* Jednací jazyk: nizozemština.